

Integrativno mišljenje i nova paradigma znanja

Uz temu

»Ja sam na stajalištu da znanost o preživljavanju mora biti izgrađena na znanosti biologije i proširena preko tradicionalnih granica kako bi mogla uključiti najbitnije elemente društvenih i humanističkih znanosti s naglaskom na filozofiji u strogom značenju 'ljubavi prema mudrosti'.«

Van Rensselaer Potter

Tematski blok *Integrativno mišljenje i nova paradigma znanja* donosi izbor radova nastalih na temelju izlaganja koja su održana na istoimenom simpoziju, koji je od 28. do 30. studenoga 2013. održan u Zagrebu, u organizaciji Hrvatskog filozofskog društva i Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Sveučilište u Zagrebu financijski je poduprlo održavanje simpozija prihvativši programsku zamisao da se simpozij organizira kao svojevrsna završna rasprava, odnosno kao »završni interakcijski i verifikacijski postupak« na crti istraživanja koja su u razdoblju 2006. do 2013. godine provedena u sklopu znanstvenog programa Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta »Bioetika – od pluralizma perspektiva do integrativnog znanja«. Program je obuhvaćao tri bioetička znanstvena projekta: »Zasnivanje integrativne bioetike« (voditelj: prof. dr. sc. Ante Čović), »Bioetika i kultura« (voditeljica: prof. dr. sc. Nada Gosić) i »Bioetika i filozofija povijesti« (voditelj: prof. dr. sc. Vladimir Jelkić). Temeljna hipoteza istraživanja, obuhvaćenih znanstvenim programom, bila je da za uspostavljanje novog orijentacijskog okvira u suvremenim procesima prelamanja epoha i u vremenu koje nastupa nije dostatna znanstvena interdisciplinarnost, nego je za tu zadaću nužno razviti obuhvatniju metodološku podlogu integrativnog mišljenja i integrativnog znanja. Sva povijest bioetike ili barem njena produktivna razvojna linija može se protumačiti kao nastojanje da se uspostavi takav, integrativni orijentacijski horizont sa središtem u kategoriji života. Utoliko bi upravo integrativna bioetika trebala najpotpunije izraziti istinski karakter i orijentacijsku zadaću same bioetike.

Naše vrijeme obilježava prijelomnost na svim razinama individualne i kolektivne egzistencije čovjeka. Dakle, nije riječ o kriznom nego o prijelomnom vremenu. *Prijelomnost*, za razliku od *krize*, znači gubitak temelja egzistencije, njenu neutemeljenost i traganje za novim egzistencijalnim osloncima. No, temelj se, kada je u pitanju egzistencija, ne sastoji u materijalnoj osnovici života nego u smislenom okviru, u duhovnom horizontu u kojem se odvija život u njegovim materijalnim aspektima. Praktičku svezu materijalne osno-

vice života i duhovnog horizonta u kojem život poprima smisao nazivamo – *orijentacijom*. Utoliko se vrijeme epohalnog prijeloma u kojem živimo može definirati kao vrijeme gubitka orijentacije, kao vrijeme egzistencijalne dezorijentiranosti.

Prijelomno vrijeme potencira zadaće mišljenja i traži usredotočenost mišljenja na stvaranje novog duhovnog horizonta i građenje praktičke sveze s materijalnom osnovicom života. Drugim riječima, u prijelomnom vremenu mišljenje mora uspostaviti novu orijentaciju. Ali mišljenje je difuzan pojam, koji ovdje nećemo pobliže razgraničavati, nego uz to tek pripomenuti da ono mišljenje koje uspostavlja novu orijentaciju i samo mora već biti na tom putu. Mišljenje se, kao stvaralački proces spoznavanja svijeta, opredmećuje u znanju. Karakter ili način mišljenja utoliko postaje formativnim načelom ili paradigmom koja oblikuje određeni tip znanja. Premda je mišljenje individualni akt, znanje je univerzalni fenomen koji se na razini povijesne epohe formira kao dominantno razumijevanje svijeta. Utoliko možemo reći da se epohe u povijesti svijeta ne zasnivaju na povijesnim događajima, koji se obično koriste za njihovo omeđivanje, nego na dominantnom tipu znanja i na važećoj paradigmi prema kojoj se ono stvara.

Simpozij je, u ideji i u izvedbi, slijedio zadaće mišljenja koje proizlaze iz prijelomnog karaktera našeg vremena i usredotočio se na problematiku karaktera i uloge novovjeke znanosti, odnosa uporabnog i orijentacijskog znanja, odnosa smisla i profita, dovršenosti novog vijeka kao epohe znanstveno-tehničke civilizacije, mogućnosti zasnivanja i prepoznavanja znakova nove epohe u povijesti čovječanstva itd. Široki tematski obuhvat kao i metodološka ujednačenost skupa, na kojemu je izloženo pedeset i šest referata, vidljivi su i u ovom tematu koji sadrži devet članaka. Interdisciplinarnost i pluriperspektivnost, kao glavna metodološka obilježja integrativnog mišljenja, uočljive su ne samo u cjelini tematskog bloka, u raznolikosti prisutnih pitanja i pristupa, nego su upisane i u svaki pojedini tekst, čime se s jedne strane potvrđuje sinergijski učinak integrativnosti u mišljenju i djelovanju, a s druge se strane ukazuje na širi doseg i univerzalnu ambiciju *integrativnog mišljenja*, koje nadilazi okvire *integrativne bioetike*, u kojima je ono dosad nailazilo na najveći odjek.

Ante Čović